

LOGRI

ЧАС ВІДКРИТИ ОЧІ

Чесна книга про життя, гроші,
втрата, дорослішання
і перезапуск життя

Олексій Логрі

Ознайомлювальний фрагмент

Олексій Логрі
Час відкрити очі

У цьому фрагменті — анотація, вступ, пролог і перший розділ повністю. Наприкінці — інформація про автора та посилання, за яким можна продовжити знайомство.

Номери сторінок збережено за повною книгою. Повне електронне видання містить 24 розділи, епілог, післямову та запитання для самостійної роботи.

© Олексій Логрі, 2026

Застереження

Ця книга ґрунтується на особистому досвіді автора, його спостереженнях, рішеннях, помилках і висновках. Вона не є фінансовою, інвестиційною, юридичною, медичною чи психологічною рекомендацією.

Будь-які рішення, пов'язані з грошима, бізнесом, кар'єрою, стосунками, здоров'ям і способом життя, читач ухвалює самостійно й несе за них особисту відповідальність. Згадані суми та результати описують минулий досвід автора й не є обіцянкою майбутнього доходу.

Назви компаній, проєктів, фінансових інструментів, фільмів і публічних явищ використано лише як елементи особистого контексту й авторської оповіді.

Анотація

Двадцять років будувати кар'єру, піти у власну справу, залишитися без звичного доходу — і після сорока опанувати роботу, про яку раніше майже нічого не знав. Олексій Логрі пройшов цей шлях, заробив великі гроші й двічі пережив фінансове обнулення.

У книзі «Час відкрити очі» він повертається до рішень, які привели його до цих поворотів. Бідне дитинство, батьківські установки, наймана праця, власна кав'ярня, заробіток в інтернеті й крипта складаються в історію людини, яка поступово вчиться обирати своє життя й відповідати за наслідки.

Великі гроші дали змогу здійснити давні бажання, але разом із ними прийшли жадібність, ейфорія та впевненість, що зростання триватиме. Після втрат довелося наново розбиратися, що залишилося в сім'ї, які рішення час змінити й на що можна спертися, коли звичний дохід зник.

Ця книга адресована тим, хто втомився жити на автопілоті, боїться починати заново або намагається підвестися після власної помилки. Чужий досвід стає приводом поставити собі незручне запитання: яку частину свого життя я досі відкладаю — і що можу зробити вже зараз?

Перед початком

Цю книгу побудовано на реальних подіях. У ній збережено хронологію, особисті сцени, фінансові рішення й наслідки, без яких історія перетворилася б на набір правильних гасел. Деякі епізоди скомпоновано задля ясності, але зміст того, що сталося, не змінено.

Тут немає обіцянки, що після останньої сторінки все стане легко. Є інше: можливість раніше помітити власну клітку, не віддати наступне життя старим помилкам і зробити один чесний крок.

Пролог. А що, як це не твоє життя?

Ти можеш прожити багато років і жодного разу по-справжньому не запитати себе: хто керує моїм життям?

Не графіком на роботі. Не сумою на картці. Не списком справ на тиждень. Я кажу про саме життя: те, що ти вважаєш можливим, те, чого боїшся, те, що відкладаєш, те, що називаєш здоровим глуздом, хоча це може бути старий страх, якому ти давно повірив.

Ми звикли думати, що клітку, у якій сидить людина, збудовано десь зовні. Її збудували батьки, школа, держава, начальники, гроші, вік, обставини, війна, кризи, чужі рішення. І в усьому цьому є частина правди. Але є й інша частина, неприємніша. Найміцніша клітка стоїть усередині людини, а не довкола неї.

Ти, найімовірніше, дивився фільми про Матрицю. Бачив історії, де людина раптом розуміє, що реальність, яку вона вважала єдиною, була програмою. Ми дивилися «День бабака» й упізнавали в ньому щось кумедне, дивне, майже фантастичне: людина знову й знову прокидається в одному й тому самому дні. Але мало хто після таких фільмів ставить собі просте запитання: а що, як моя матриця не зовні?

Що, як її не створювали проти мене? Що, як я сам роками дописував її у власній голові?

У кожної людини є власна матриця. Вона звучить голосами близьких і знайомих: мати просить не висовуватися, батько каже, що чесно великих грошей не заробити, сусід запитує: «Куди ти лізеш?» Колега додає: «Це точно не для нас», начальник нагадує: «Радій, що в тебе взагалі є робота». З часом ці голоси зливаються з твоїм власним страхом: пізно, смішно, однаково не вийде.

Спочатку ці голоси належать іншим. Потім ти звикаєш до них. Потім починаєш повторювати їх сам. І якоїсь миті вже неможливо зрозуміти, де закінчилися чужі слова й почалися твої власні переконання.

Так створюється внутрішня програма. Вона каже тобі, скільки ти можеш заробляти. На якій машині маєш право їздити. У яких місцях можеш відпочивати. Який будинок «не для тебе». Які люди «вищі» за тебе, які мрії надто зухвалі та яке життя вважається нормальним. І найнебезпечніше в цій програмі те, що вона майже завжди здається розумною.

Уяви звичайний ранок, телефон у руці, охололу каву, десь гуде чайник і дитина збирається до школи. У робочому чаті вже хтось чогось вимагає. У голові майне звична думка: знову день бабака.

І начебто все нормально. Так живуть усі. Робота, рахунки, затори, новини, втома, покупки, розмови про те, що зараз складний час, що не все так просто, що треба потерпіти, що в інших теж не мед. Потім знову понеділок, знову місяць і знову рік.

А потім одного разу тобі сорок. Або сорок п'ять. Або п'ятдесят. І ти раптом відчуваєш, що роки були, справи були, відповідальність була, але всередині чомусь немає ясного відчуття, що ти справді жив своє життя. Ти начебто рухався, але не завжди розумів, куди. Начебто обирав, але часто обирав із того, що тобі вже заздалегідь дозволили вважати можливим.

Ця книга починається із запитання, яке довго дратувало й лякало мене самого: а що, як життя, яке ти називаєш своїм, складається з чужих страхів, прийнятих за власну правду?

Я знаю цей стан не з книжок. Я прожив його. Двадцять років я будував кар'єру: продавець-консультант, керівник, директор, комерційний директор, директор із розвитку, генеральний директор.

Я був людиною, яка начебто все робила правильно. Працював, зростав, відповідав, доводив, тягнув, запускав, керував. Збоку це могло виглядати як нормальне доросле життя. Навіть успішне.

Але всередині дедалі частіше звучало інше запитання: а чи моє це взагалі?

Потім я залишив найману роботу й відкрив маленьку кав'ярню. У цьому моєму проєкті було багато страху, надії та відчуття, що нарешті роблю щось за власним рішенням. А потім одного дня двері зачинилися, дохід став нульовим. Усі міркування про самостійність звелися до конкретного запитання: чим платити далі?

У мене були борги, дружина, дитина, комунальні платежі та шкільні витрати. Відповідати за все це доводилося навіть тоді, коли я зовсім не розумів, як упоратися. Добре пам'ятаю той стан: зовні ще тримаєшся, а всередині вже не знаєш, куди йти.

Через кілька місяців після періоду, коли я не розумів, чим закривати комунальні платежі, мій дохід уперше сягнув тридцяти тисяч доларів за місяць. Така цифра раніше належала чужому життю; тепер вона з'явилася в моєму.

За один день я іншою людиною не став. Я почав учитися новій справі, пробувати, помилятися й повторювати прості дії. Поступово вони привели до цифри, яку раніше було страшно уявити своєю.

Я пам'ятаю цей внутрішній вибух: як це можливо? Ще недавно я думав, де взяти гроші на звичайні витрати, а тепер переді мною сума, яку раніше міг уявити лише в чужому житті. Звикнути до того, що вона моя, одразу не виходило.

У такі миті реальність не змінюється. Змінюється твоє сприйняття реальності. Ти раптом бачиш: багато стін, перед якими ти роками стояв, були не бетонними. Їх було зроблено з переконань. Зі звичок, чужих фраз, старого досвіду та страху здатися смішним.

У січні 2021 року, здається, ближче до кінця місяця, я полетів із командою криптонів у Домінікану. Їхали на місяць, відпочивати й працювати. За поїздку змінили, по-моєму, чотири готелі. Моя сім'я залишалася в Україні: січень, зима, холод. А довкола дружини знайшлися люди, які казали: «Усе, він відлітає надовго. Ти його більше не побачиш. Навіщо ти йому потрібна?» Я їхав на місяць, а їй уже пояснювали, що чоловік не повернеться.

Перед від'їздом ми з дружиною їздили на автомобільний майданчик у Харкові й дивилися Lexus RX 350 2007 року. Машина була вже немолода, але нам подобалася. Своєї машини в нас давно не було, і навіть такий Lexus був для нас великою покупкою. Домовилися між собою: коли повернуся, підемо ще раз подивимося й, можливо, купимо.

Приблизно тоді ж я обговорив із хлопцями з майданчика інший варіант. Я розраховував повернутися наприкінці лютого або на початку березня й подумав, що можу встигнути до 8 Березня. Хотів, щоб машину підібрали в Києві, мене зустріли в Борисполі, допомогли все оформити і я вже на ній приїхав додому в Харків. Це мав бути подарунок дружині. Вона довго терпіла наші обмеження. Мені хотілося зробити їй подарунок з ефектом «вау», бо вона на нього заслужила.

У Домінікані я продовжував працювати. За місяць з усіх проєктів і різних історій загалом вийшло близько сорока тисяч доларів. Коли я це усвідомив, дав хлопцям відмашку: давайте дивитися наступний кузов. Я думав про машини приблизно 2012 або 2014 року й уперше спокійно казав собі: можу дозволити. Ми дуже хотіли саме Lexus. Для нас це було розкішшю, можливістю показати всім, що ми змогли. Навіть старенький, але Lexus.

Ми зв'язувалися з Домінікани, обговорювали все телефоном, вони надсилали варіанти. Потім написали: якщо додати приблизно п'ять тисяч доларів до суми, на яку я спочатку орієнтувався, можна дивитися вже ще новіший кузов — RX 350 2017 року. Той самий, із рубаними формами, четверте покоління. Я офігів: невже можу дозволити собі таку машину? І погодився.

Вони підібрали червоно-бордовий Lexus RX 350, того фірмового кольору, який мені дуже подобався. На вигляд машина була шикарна. Я заздалегідь переказав завдаток людям, яких до пуття не знав. Ми домовилися: після мого прильоту все оформимо за один день, і того самого дня я поїду. Коли вилітав із Домінікани, я вже знав, що в Києві купую саме цю машину.

Але з поверненням виникла проблема. Наскільки я пам'ятаю, тоді був якийсь страйк Air France, і вилетіти з Домінікани не виходило. Мій туроператор зміг знайти мені квиток. Нас було майже сорок людей, і я полетів першим. Решта вилітали хто через два дні, хто

через три: не всім менеджери їхніх туроператорів змогли одразу розв'язати це питання. Мені розв'язали.

На реєстрації мені запропонували за триста п'ятдесят доларів перейти з економа в бізнес-клас. Я погодився й оплатив підвищення класу картою. Це був мій перший політ у бізнесі: стейки, приготовані шеф-кухарем, чилійське червоне вино в келихах. Я сидів і кайфував. Усе це було незвично шикарно й розкішно.

Із Домінікани я прилетів до Франкфурта. До наступного літака залишалося, мабуть, вісім або десять годин. Просто в аеропорту зняв крихітний номер — метри три, ліжко й душ, більше нічого. Поспав годин п'ять. За цей маленький номер заплатив стільки ж, скільки за перехід з економа в бізнес-клас. Тут особливо відчув, наскільки вигідною була пропозиція на реєстрації.

До Києва прилетів близько другої години ночі. Звісно, у цей час мене ніхто не зустрів. Знайшов капсульний готель, і заселитися туди вночі виявилось окремим квестом. Переночував, а вранці по мене прийшов менеджер. Він забрав мене машиною, і ми поїхали в обмінник. Там я обміняв крипту на готівку. Усе було в гривнях, тож грошей вийшов повний рюкзак. Це була не вся вартість машини. Я купував її в кредит: перший внесок становив приблизно тридцять відсотків ціни, а зверху йшли оформлення, страхування та додаткові витрати. На той момент дохідність інструментів у крипті, якщо порівнювати за рік, була приблизно у два з половиною рази вищою за річну ставку за кредитом. До того ж дохід я отримував у крипті й доларах, а кредит був у гривні. Тоді мені здавалося розумним внести велику першу суму, а решту грошей залишити працювати.

Із цим рюкзаком ми приїхали на переоформлення. Саме там я вперше побачив машину наживо. Перший внесок я ще не передав, а її вже оформлювали на моє ім'я. Я сів у салон і не повірив, що це моя машина. Жодних нюансів не помічав: мені все подобалося, я хотів її. Після оформлення сів за кермо й виїхав із Києва, по-моєму, близько третьої дня.

Я їхав до Харкова на своєму Lexus і горлав. Справді горлав, бо не вірив, що ця машина моя. Ще недавно ми довго жили взагалі без машини, потім придивлялися до RX 2007 року й думали: можливо, купимо. А тепер я їхав додому на червоно-бордовому Lexus 2017 року, який до цього бачив лише на фотографіях. Усю дорогу я ніяк не

міг повірити, що все це відбувається зі мною. До 8 Березня я не встиг: ще був у дорозі. Машина з'явилася в дружини 10 березня 2021 року.

Потім були великі гроші. Потім були втрати. Потім я знову заробив більше, швидше, впевненіше. Потім знову втратив. Були миті, коли я почувався людиною, яка змогла. І були миті, коли здавалося, що я знову стою біля розбитого корита й не розумію, як пояснити собі та сім'ї, що сталося.

І все ж я можу говорити чесно.

Я пишу про шлях живої людини: як вона зростала зі звичайними установками, будувала кар'єру, пішла у власну справу, почала заново після сорока й увійшла в нішу, про яку майже нічого не знала; як заробила гроші, до яких виявилася не готовою, втратила їх і знову піднялася. На цій дорозі мені довелося зрозуміти: самі собою гроші не рятують, якщо всередині немає системи.

Я не обіцяю, що після цієї книги ти станеш багатшим. Я навіть не обіцяю, що ти станеш розумнішим. Чужий досвід сам собою нікого не рятує. Але я можу дати тобі концентрат свого шляху. Не красиву мотивацію, а стислий живий виклад: де людина сама себе обмежує, де плутає страх із розумом, де приймає чужу клітку за власний вибір, де починає бачити більше, але не встигає стати внутрішньо готовою до цього більшого.

Можливо, саме там і є двері.

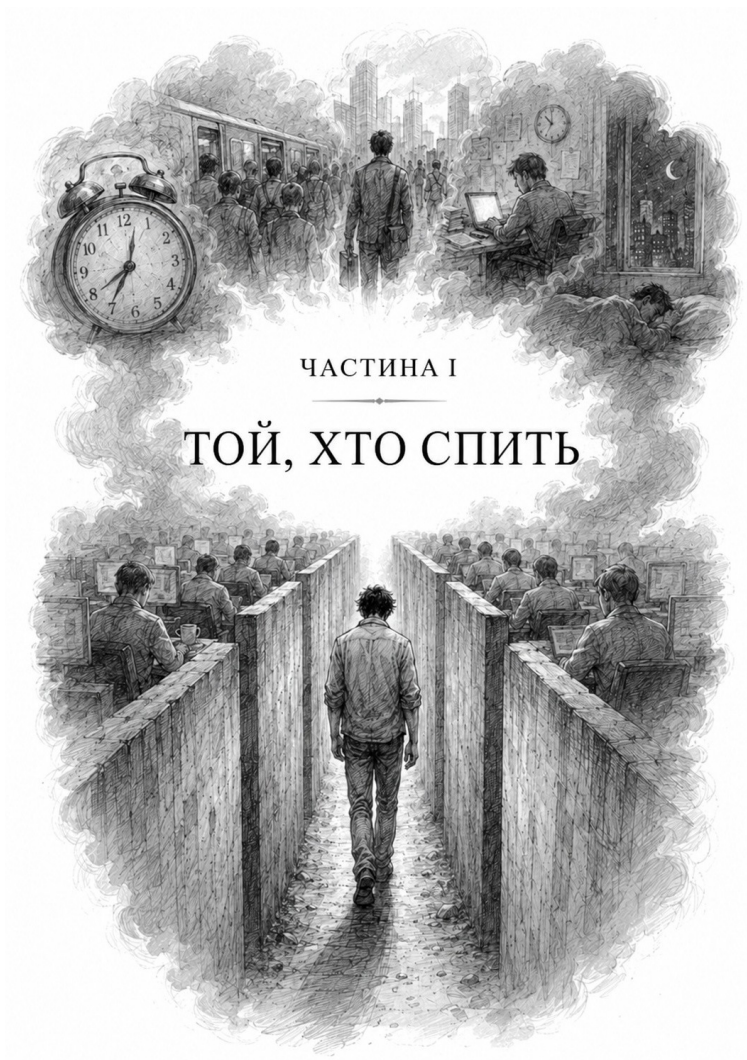
І перш ніж перейти до першого розділу, я хочу залишити тобі одне запитання. Не красиве, не мотиваційне, не філософське для галочки. Запитання, яке може стати початком внутрішнього руху.

А що, як це зовсім не твоє життя?

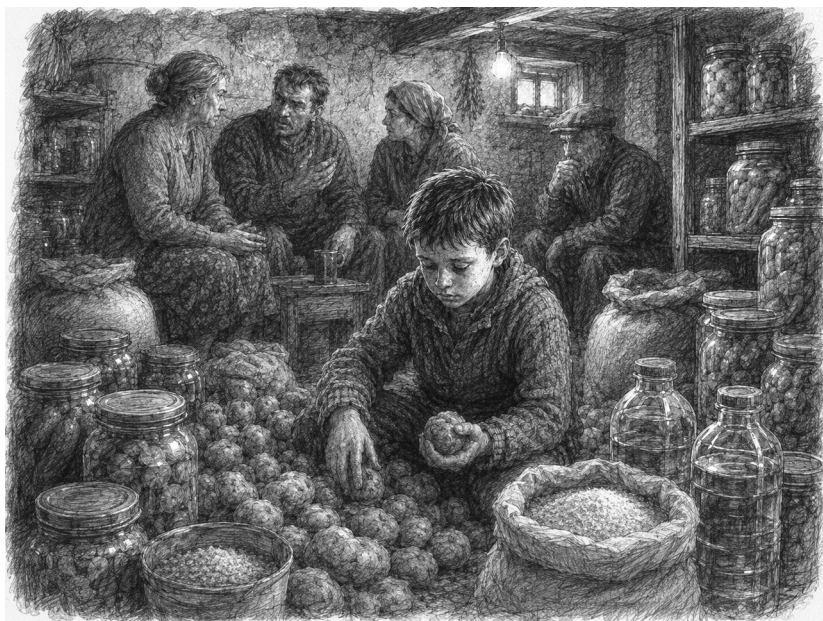
Ти надто довго жив за програмою, яку ніколи по-справжньому не обирав.

Якщо це запитання зачепило — йдемо далі. Спочатку туди, де найчастіше й будується перша клітка: у дитинство, у сімейні фрази, у турботу, яка непомітно перетворюється на заборону.

ЧАСТИНА І. ТОЙ, ХТО СПИТЬ

Розділ 1. Найдорожча брехня нашого ЖИТТЯ

Найдорожча брехня приходить не як обман. Вона приходить як турбота, порада, сімейна мудрість, обережна фраза дорослої людини. І якщо дитина вірить їй досить довго, вона стає не чужою думкою, а внутрішньою стелею.

Якби мене попросили назвати річ, яка найточніше описує моє дитинство, я згадав би льох. Для людини, яка виросла в Україні кінця вісімдесятих і початку дев'яностих, це був сімейний сейф. Замість грошей у ньому лежали картопля, банки з консервацією, капуста, буряки, морква, цибуля, цукор, крупи й соняшникова олія. З повним льохом зиму можна було зустріти відносно спокійно. Порожній змушував думати, чим годувати сім'ю, якщо завтра знову затримують зарплату, з магазинів зникнуть продукти або ціни зростуть так, що вчорашні розрахунки перетворяться на порожній папір.

Осінь тоді була не часом красивих фотографій із жовтим листям і кавою в паперовому стаканчику. Осінь була великим сімейним проектом підготовки до виживання. Дорослі вирішували, скільки

картоплі треба закласти на зиму, скільки банок закрутити, чи вистачить капусти на квашення, де взяти нормальну олію й у кого купити цукор не за найбільш грабіжницькою ціною. Дача була продовженням сімейної економії, а не місцем відпочинку. На неї їхали не розслаблятися, а копати, садити, поливати, збирати, тягати мішки й рахувати майбутній урожай ще до того, як він з'явиться. Сьогодні це можна назвати побутовою історією, але в той час такі побутові історії визначали відчуття безпеки набагато сильніше, ніж будь-які розмови про майбутнє.

Я пам'ятаю, як дорослі обговорювали картоплю з такою серйозністю, з якою сьогодні обговорюють курси валют, ціни на нерухомість або політичні новини: скільки посадили, скільки викопали, чи не поб'є врожай морозом, чи не згниє в льосі, чи вистачить до весни. Хороший урожай справді тишив. Не в переносному значенні, а буквально: він давав сім'ї кілька місяців спокійнішого життя. Поганий урожай означав, що взимку доведеться викручуватися. У таких умовах дитина дуже рано розуміє: життя складається не з красивих обіцянок, а з конкретних запасів, конкретних рішень і конкретних дій, які потрібно зробити заздалегідь, бо потім може бути пізно.

М'ясо на столі не було щоденною нормою. Якщо в сім'ї їли м'ясо раз на тиждень, це вже могло вважатися ознакою відносного достатку. Люди жили набагато скромніше, ніж зараз, але часто навіть не називали це бідністю, бо довкола було приблизно так само. Я в шістнадцять років уже чудово знав, що таке нутрія і як її готують. Сьогодні для когось це звучить як екзотика або дивна деталь із минулого, але тоді це була звичайна їжа, один із варіантів прогодувати сім'ю. Старе варення теж не обов'язково викидали. Із нього можна було зробити брагу, а потім самогон. Самогон був не лише алкоголем і не лише способом забути після важкого тижня; він міг бути ресурсом, який обмінювали, яким розплачувалися, який мав цілком практичну цінність у світі, де грошей часто не було взагалі.

Коли сучасні фільми показують дев'яності, вони зазвичай полюбляють романтизувати кримінальний бік того часу. Шкіряні куртки, золоті ланцюги, чорні автомобілі, стрілки, розбірки, бандити з важкими поглядами й короткими фразами. Усе це справді існувало,

але для більшості людей було страшним тлом, а не суттю життя. Звичайні сім'ї не ділили заводи, ринки й сфери впливу. Звичайні сім'ї думали, як прожити наступний день, тиждень, місяць, чим нагодувати дитину, де взяти гроші на взуття, що робити, якщо зарплату знову затримали. Поки хтось красиво входив в історію кримінальних хронік, мільйони людей тихо й щодня виживали без жодної романтики.

Радянський Союз зникав, а разом із ним зникала звична система координат. Люди, які десятиліттями жили з відчуттям, що держава хоч якось відповідає за їхнє теперішнє й майбутнє, раптом опинилися у світі, де ніхто нічого не гарантує. Зарплату могли не платити місяцями, по пів року й навіть довше. Але люди продовжували ходити на роботу, бо іншої роботи часто не існувало, а надія на те, що колись усе-таки розрахуються, була сильнішою за здоровий глузд. Коли замість грошей видавали цукор, мило, дріжджі, консерви чи ще якийсь товар, це зовсім не сприймалося як абсурд. Це сприймалося як чергова форма реальності, до якої треба пристосуватися.

Так виникала величезна народна економіка обміну. Один приносив додому мішки цукру й шукав того, кому потрібен цукор. Інший отримував мило й намагався обміняти його на щось корисніше. Третій мав дріжджі, четвертий — банки, п'ятий — щось іще. Люди перетворювалися на живі торгові майданчики, бо гроші існували десь у теорії, а в реальному житті їх часто не було. Тоді в багатьох формувалося особливе ставлення до грошей: якщо в людини вони були, вона вже вважалася успішною; якщо їх було багато, майже автоматично виникала підозра, що чесною працею такого неможливо заробити. Ця думка звучала на кухнях, у дворах, у чергах, у розмовах дорослих, і дитина вбирала її так само природно, як вбирає рідну мову.

До бідності додавався страх — фонове відчуття, що довкола небезпечно й розраховувати треба насамперед на себе. Удень ходив транспорт, працювали магазини, люди поспішали у справах. Із настанням сутінків батьки починали шукати дітей, а діти знали, у які двори краще не заходити. Дорослі обговорювали райони й вулиці наче карту фронту. У чужому дворі могли виникнути неприємності, у чужому районі — тим паче, особливо якщо ти сам і маєш такий вигляд, ніби в тебе є що забрати.

Фраза з гри «місто засинає, прокидається мафія» тоді мала майже побутовий зміст. Щойно темніло, багато місць починали жити за іншими правилами. Міліція була міліцією, не поліцією, і віра в її захист була дуже умовною. Люди знали: якщо щось станеться вночі, швидко й справедливо ніхто не прибіжить. На вулиці починало діяти право сильного. Гоп-стоп був частиною реальності, а не словом із кіно й не міською легендою. Могли забрати гроші, годинник, куртку, взуття, а якщо одяг виглядав пристойно, людину могли роздягнути майже до білизни. Усе це відбувалося не десь далеко, а поруч, у тих самих районах, де ми жили, росли, ходили до школи й намагалися будувати плани на майбутнє.

Кастети, ножі, газові балончики, кийки та інші засоби самооборони багато хто сприймав як спосіб підвищити шанс спокійно повернутися додому, а не як атрибуту бандитів. Ніхто не хотів геройствувати. Ніхто не мріяв щовечора перевіряти себе на хоробрість. Просто час був такий, що слабкість надто часто ставала запрошенням для чужої агресії. Навіть автомобілі жили за особливими законами. Машина, залишена на ніч у дворі, могла вранці виявитися без двірників, фар, коліс або ще чогось. Гаражі замикали на кілька замків, території охороняли сторожі, поруч тримали собак. Безпека не надавалася автоматично; її доводилося створювати руками, замками, знайомствами, обережністю й часом грубою силою.

У такому світі минуло моє дитинство. Цей світ створював перші уявлення про те, що таке гроші, успіх, сила, безпека й майбутнє. У такому світі мрії дуже швидко вчилися ставати практичними. Діти могли дивитися рекламу, захоплюватися красивими машинами, уявляти якесь інше життя, але реальність постійно повертала їх у двір, до льоху, до розмов дорослих, до черг, до затриманих зарплат, до думки, що багато чого в житті визначено заздалегідь. Якщо ти народився у звичайній сім'ї, якщо твої батьки — звичайні люди, якщо довкола всі живуть приблизно однаково, то дуже легко повірити, що вище певного рівня тобі не піднятися.

Мені було близько дванадцяти років, коли у двір заїхала новенька ВАЗ-2108. Зараз ця машина викликає в багатьох усмішку й ностальгію, але тоді вона виглядала як символ іншої реальності. Не просто автомобіль, а доказ того, що десь існує життя, у якому люди мають вибір, гроші, можливості й речі, недоступні більшості. Вона

здавалася швидкою, красивою, сучасною, майже космічною. Я стояв поруч із батьком і дивився на неї із захопленням, не стільки на метал, колеса й форму кузова, скільки на саму ідею: одного дня можна жити не так, як усі довкола.

Я сказав батькові, що коли виросту, обов'язково куплю собі таку. Він відповів спокійно, без злості й насмішки: «Ти син шофера. У тебе ніколи такої машини не буде». Ми пішли далі. Для нього розмова, найімовірніше, закінчилася тієї самої секунди, а я повертався до неї роками: спочатку з образою, потім із відчуттям несправедливості, згодом — як до виклику. Лише через десятиліття зрозумів, що батько говорив те, у що сам вірив. Він передавав мені свою картину світу, не намагаючись свідомо позбавити мрії.

Особливо важко помітити обмеження, отримані від близьких. У дитинстві ми довіряємо їм і приймаємо їхній досвід за знання про весь світ. Батько міг навчити мене водити, ремонтувати двигун, міняти оливу, виживати у знайомих йому умовах. Власного досвіду розбудови компанії чи великих грошей у нього не було. Тепер я розумію, чому в його уявленні моя мрія про машину здавалася нездійсненною.

Мати постійно працювала й прагнула піднятися на сходинку вище. Їй хотілося довести, що вона може більше й гідна кращого. Від неї я навчився опиратися бідності, шукати іншого рівня життя. Разом із цим засвоїв і потребу показувати оточенню, що живу краще, чогось досяг, заслуговую на визнання. Пізніше мені довелося розбиратися, де закінчується моє бажання й починається спроба щось довести.

У дитинстві та юності я не міг так це сформулювати. Я відчував, що треба бути хорошим, правильним, гідним, зручним. Треба відповідати очікуванням. Треба не розчаровувати. Треба робити так, щоб ніхто не сказав про тебе погано. Зовні це здається цілком шляхетним набором рис. Хто сперечатиметься з тим, що людина має бути порядною, чесною, справедливою, готовою допомогти? Проблема починається тоді, коли все це перетворюється не на вибір, а на обов'язок бути зручним для всіх, крім самого себе.

Школа лише посилювала цей внутрішній сценарій. У ній усе здавалося простим і зрозумілим: відмінники — молодці, трієчники — проблема. Хороші оцінки ніби обіцяли хороше життя, погані оцінки — майбутні труднощі. Дорослі повторювали, що треба вчитися,

здобути професію, знайти нормальну роботу, не займатися дурницями й не ризикувати. Тоді це звучало логічно. Згодом життя показало, що логіка була неповною. Багато відмінників, якими захоплювалися в школі, прожили звичайнісіньке життя, а багато трієчників створили бізнеси, проєкти й кар'єри, бо реальний світ винагороджує не лише за знання правильної відповіді, а й за здатність викручуватися, ризикувати, домовлятися, помилятися й знову вставати.

У мене дві вищі освіти, і я не пропрацював за ними жодного дня. У моєї дружини теж дві вищі освіти, й історія багато в чому схожа. Суть була в іншому: суспільство надто часто змушує людину обирати справу життя у віці, коли вона ще не знає самої себе. У вісімнадцять років багато хто не розуміє, чого хоче, ким є, що йому цікаво, де його сила й що йому протипоказано. Але в цьому віці від них чекають рішень, які мають визначити десятиліття майбутнього. А якщо вибір зроблено не з розуміння себе, а зі страху, тиску й чужих очікувань, то згодом людині доводиться розплачуватися роками життя.

Коли мені було вісімнадцять-двадцять років, я вже був одружений і виховував дитину. Тоді мені здавалося, що я дорослий, самостійний і приблизно розумію, як улаштований світ. Сьогодні я бачу, наскільки молодим був. Багато рішень я ухвалював без глибокого розуміння: так було заведено, так складалися обставини, цього чекало оточення. Життя ніби саме підштовхувало мене готовим маршрутом: сім'я, робота, відповідальність, кар'єра, стабільність. Зовні все виглядало правильно. Усередині щось починало опиратися, але цей голос довго був надто тихим.

Мрії теж були іншими. Вони рідко починалися із запитання про призначення, талант чи сенс. Частіше мрія виглядала як бажання вибратися із загальної сірості. ВАЗ-21099 здавалася мені машиною дуже забезпеченої людини. Червона дводверна BMW, на якій одного разу приїхав сусід, виглядала вже не просто машиною, а доказом того, що десь є життя майже недосяжного рівня. Квартири, будинки, капітал, свобода, власні системи доходу — усе це було надто абстрактно. Машина була зрозумілішою. Її можна було побачити у дворі, торкнутися поглядом, почути звук двигуна й уявити себе всередині. У світі, де багато хто не був упевнений навіть у їжі на зиму, автомобіль ставав не транспортом, а символом виходу з наперед визначеної ролі.

При цьому в сім'ї та навколо сім'ї постійно звучали дві суперечливі програми. З одного боку, гроші були бажаними, бо без них життя швидко перетворювалося на боротьбу за елементарне. З іншого боку, великі гроші викликали підозру, заздрість і страх. Батько міг щиро вважати, що багатство майже завжди пов'язане з чимось нечистим, і водночас бути щедрою людиною, яка легко пригощає, допомагає, годує друзів і роздає більше, ніж може собі дозволити. Мати могла мріяти про красивий будинок, хорошу машину, достаток і визнання, але разом із цим показувати, що життя часто перетворюється на нескінченну спробу всім довести: ми не гірші, ми теж можемо, ми теж гідні. Із цих протилежних енергій усередині дитини складається дуже складна суміш — бажання великих грошей і водночас страх перед ними, прагнення успіху й постійна потреба виправдовуватися за це прагнення.

Батькова фраза про сина шофера була лише однією з таких установок, але вона добре ввібрала дух того середовища. У ній було не стільки презирство, скільки межа, ніби світ заздалегідь поділено на поверхи й кожен має знати свій. На одному поверсі живуть ті, хто може мріяти про хорошу машину, на іншому — ті, хто може дивитися на неї збоку. Ніхто не забороняє тобі хотіти, але саме бажання начебто вважається наївним. І якщо дитині досить часто пояснювати, де її місце, то одного дня вона починає приймати цю карту світу за справжню. Потім їй доводиться витратити роки не лише на те, щоб заробити гроші чи досягти результату, а й на те, щоб внутрішньо дозволити собі хотіти більшого.

У школі це відчуття місця закріплювалося по-своєму. Там теж існувала зрозуміла ієрархія: відмінники, ті, хто вчився на «добре», трієчники, проблемні. У кожного начебто було своє майбутнє. Відмінники мали стати серйозними людьми, трієчники — якимось викручуватися. Але, якщо дивитися чесно, трієчники часто вчилися головної навички реального життя: викручуватися. Вони вигадували пояснення, домовлялися, лавірували, шукали обхідні шляхи, десь провалювалися, десь впливали. Школа називала це поганою поведінкою чи слабкою дисципліною, а життя згодом називало гнучкістю. Я не закликаю погано вчитися. Я кажу про інше: не можна плутати шкільну модель успіху з життєвою. У школі тебе оцінюють

за правильну відповідь, а життя частіше перевіряє, чи здатен ти діяти, коли правильної відповіді немає взагалі.

У такому середовищі зручність для інших стає способом виживання. Якщо в тебе немає сили й захисту, ти намагаєшся заслужити прийняття: бути хорошим, корисним, справедливим, не створювати зайвих проблем. Коли в дитинстві тебе принижують або тиснуть на тебе, легко пов'язати безпеку з непомітністю: менше сперечатися, не дратувати сильних, зайвий раз не висовуватися. Згодом цю звичку можна прийняти за вихованість. Людина давно виросла, а всередині все ще намагається не потрапити під гарячу руку.

Я багато років вважав порядність і зручність для інших майже одним і тим самим. Лише згодом зрозумів, що між ними величезна різниця. Порядність — це внутрішній вибір не зраджувати своїх цінностей. Зручність — це звичка зраджувати себе, щоб не засмутити інших. Порядна людина може сказати ні. Зручна людина каже так, а потім злиться на себе, на інших, на життя й на обставини. Порядна людина здатна допомогти, коли справді хоче й може. Зручна людина допомагає навіть тоді, коли всередині все опирається, бо боїться здатися поганою. Таке життя зовні виглядає пристойно, але всередині поступово накопичує втому, образу й відчуття, що ти постійно граєш роль, якої сам не обирав.

Мабуть, у підсумку запитання «а це взагалі моє життя?» одного дня стає майже фізичним болем, а не красивою філософською формулою. Ти дивишся назад і бачиш не лише помилки, а й десятки рішень, ухвлених за інерцією. Одружився, бо так склалося й так треба. Працював там, де було стабільно, бо стабільність здавалася головним доказом дорослості. Терпів людей, бо не хотів конфліктів. Намагався виглядати сильнішим, успішнішим і впевненішим, ніж почувався всередині. Доводив, що чогось вартий, хоча ніхто не міг видати тобі остаточного сертифіката цінності. Одного дня стає ясно: якщо продовжувати так само, можна прожити ще десять років і знову виявити себе в тій самій точці — постарілим, утомленим і злим.

Згодом я побудував кар'єру. Пройшов шлях від продавця-консультанта до керівних посад, працював менеджером, директором, запускав магазини, керував філіями, займався розвитком і комерцією. Збоку це виглядало як рух угору. Багато хто міг сказати, що я все

роблю правильно, що в мене нормальна робота, нормальна кар'єра, нормальні перспективи. Але там поступово з'явилося відчуття, яке спочатку неможливо було описати словами: ніби я йду дорогою, яку обрав не сам, ніби все, що вважається успіхом, чомусь не дає відчуття свободи.

Особливо сильно це відчуття стало проявлятися ближче до віку, який тоді здавався небезпечною межею. У ті роки дуже часто можна було побачити у вакансіях вікові обмеження: до тридцяти п'яти, до сорока, до сорока п'яти. Я розумів, що якщо одного дня оступлюся, якщо втрачу позицію, якщо впаду на сходинку нижче, то можу виявитися нікому не потрібним. Це була страшна мить. Ти начебто дорослий, досвідчений, уже чогось досяг, але раптом розумієш, що вся твоя стійкість тримається на посаді, візитівці й чужому рішенні платити тобі зарплату. Варто цьому зникнути — і вся конструкція починає хитатися.

Тоді вперше зазвучала думка про власну справу. Посада, візитівка й чужа зарплата більше не здавалися фундаментом: одне рішення нагорі могло зменшити моє життя до чотирьох слабких регіонів і урізаної зарплати. Я ще не знав, що попереду будуть кав'ярня, інтернет і крипта. Знав інше: якщо нічого не змінювати, наступні десять років минуть у тому самому коридорі.

Більшу частину життя я намагався бути зручним: для батьків, друзів, начальників, партнерів, суспільства. Хотілося залишатися хорошим, порядним, справедливим, не створювати проблем і не сперечатися без потреби. Я надто часто звіряв рішення з чужою реакцією. За це доводилося платити своїми бажаннями: погоджуватися, терпіти, мовчати, а потім злитися на себе.

На чесне запитання пішли десятиліття: яке життя я обрав би без страху й чужих очікувань? Повної відповіді в мене немає досі. Після тієї розмови із собою готовий сценарій перестав здаватися єдиним.

Про автора

Олексій Логрі — підприємець, автор книжки «Час відкрити очі» й кількох практичних курсів, присвячених зміні сприйняття дійсності та власного життя.

Народився в Радянському Союзі, школу закінчив на початку дев'яностих. Його дорослішання припало на час, коли звичні правила життя змінювалися на очах, — із можливостями й тяжкими наслідками тих змін.

За плечима — навчання в морехідці, дві вищі освіти й професійний шлях від закрійника верху взуття та продавця-консультанта до генерального директора національної компанії. Запускав власні бізнеси: кав'ярню біля дому, офіс із продажу будівельних та оздоблювальних матеріалів, торгівлю охолодженою курятиною.

Після сорока опанував нові для себе напрями: створення YouTube-контенту, ведення блогів, заробіток на партнерських програмах і криптовалюту. Вийшов на великий дохід і накопичив значний капітал, який двічі втратив. Після першої втрати зміг відновитися. Книжку «Час відкрити очі» писав уже після другої, коли знову довелося шукати опору й починати заново.

У своїх текстах і курсах розбирає власні рішення та помилки, показує, як не повторити того болісного, що було на його шляху. Пропонує ставити собі незручні, часом болючі питання, які змушують інакше подивитися на своє життя та ставлення до нього.

У книжці цей досвід поєднується з роздумами про сім'ю, цінності, вік і відповідальність за свій вибір — особливо коли від твоїх рішень залежить життя людей, які тобі довірилися.

Продовжити знайомство

Ознайомлювальний фрагмент завершено.

У повній книзі історія триває: кар'єра, власна справа, опанування нових напрямів після сорока, великі гроші, втрати та рішення, з яких складається новий старт.

Матеріали автора та інформація про книгу — у Telegram-каналі LOGRI.

<https://t.me/L0GRI>